

ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีการเลือกอาชีพที่เกี่ยวข้องซึ่งสามารถนำมาเป็นมาตรฐานในการวิจัยครั้งนี้ มีหลายทฤษฎีด้วยกัน ซึ่งสามารถกล่าวสรุปทฤษฎีที่สำคัญ ๆ ได้ดังนี้ คือ

ซูเปอร์ (Super) เป็นบุคคลที่คิดว่าได้เขียนเรื่องการพัฒนาอาชีพได้อย่างกว้างขวางมากกว่าบุคคลอื่น ๆ ได้สร้างทฤษฎีการเลือกอาชีพเรียกว่า ทฤษฎีการพัฒนาอาชีพ (Theory of Vocational Development) เขาได้นำความรู้ทางด้านจิตวิทยาพัฒนาการและทฤษฎีแนวความคิดเกี่ยวกับตนเองรวมกันเข้าเป็นทฤษฎีที่สมบูรณ์แบบ 12 ลักษณะด้วยกัน คือ

1. บุคคลมีความแตกต่างกันในด้านความสามารถ ความสนใจ และบุคลิกภาพ ดังนั้นการเลือกอาชีพของบุคคลก็จะคงคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
2. บุคคลมีคุณสมบัติที่จะทำงานในแต่ละอาชีพได้ โดยพิจารณาถึงลักษณะที่ดีของบุคคลเหล่านั้น บุคคลใดที่มีความรู้และทักษะอย่างกว้างขวาง ก็ย่อมจะทำให้เขามีคุณสมบัติที่จะทำให้สามารถเลือกอาชีพได้หลายประเภท และบุคคลจะประสบความสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อมีคุณลักษณะ ตรงกับความต้องการในอาชีพมากที่สุด และเป็นที่ต้องการสำหรับงานอาชีพนั้น
3. อาชีพแต่ละอาชีพมีความต้องการบุคคลที่มีแบบแผนของความสามารถ ความสนใจ และลักษณะบุคลิกภาพ ซึ่งมีความสอดคล้องกันพอสมควร บุคคลมีโอกาสที่จะเลือกอาชีพและในขณะที่เดียวกันก็ย่อมจะเลือกบุคคลเข้าทำงานด้วย บุคคลหนึ่งจะมีความเหมาะสมสำหรับหลายอาชีพ และอาชีพหนึ่งเหมาะสมสำหรับคนหลายประเภท
4. บุคคลส่วนมากจะเลียนแบบบิดา มารดา หรือบุคคลอื่นในด้านการประกอบอาชีพ เด็กวัยรุ่นจะสนใจอาชีพโดยการเลียนแบบจากอาชีพของผู้ใหญ่ ดังนั้นผู้ใหญ่

จึงควร เป็นรูปแบบที่คิดแก่เด็ก

5. ความชอบและความสามารถในอาชีพ สถานการณ์ที่บุคคลดำรงชีวิต อยู่และทำงาน แม้กระทั่งอิทธิพลในทัศนคติจะเปลี่ยนแปลงไปตามเวลา และประสบการณ์การเลือก และการปรับตัวทางด้านอาชีพเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องกันไป

6. เนื่องจากชีวิตเป็นกระบวนการที่เปลี่ยนแปลง จึงจะแบ่งระยะต่างๆ ได้ดังนี้ ระยะของการเจริญเติบโต การสำรวจ การสร้างรากฐาน การสร้างความมั่นคง และระยะของการเสื่อมถอย และระยะต่าง ๆ เหล่านี้สามารถจะแบ่งออกเป็นย่อย ๆ คือ ก. ระยะเพื่อนั้น ระยะแนว ไน้ม ระยะการสำรวจที่แท้จริง ข. ระยะของการทดลอง และการสร้างความมั่นคงในการสร้างรากฐาน

6.1 ชั้นของการเจริญเติบโต (The Growth Stage) เริ่มตั้งแต่ เกิดจนถึงอายุ 14 ปี ในขั้นที่บุคคลจะมีความเจริญของงามด้วย ระยะนี้บุคคลกำลังได้รับการบอกกล่าวในสิ่งที่เห็นทัศนคติ และกลไกทางด้านพฤติกรรมซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ สำหรับอิทธิพลในทัศนคติ นอกจากนี้ประสบการณ์ในชีวิตก็จะให้ภูมิหลังในเรื่องความรู้เกี่ยวกับโลก ของชีวิต ซึ่งเขาจะนำมาใช้ในการพิจารณาแนว ไน้มในการ เลือกและการตัดสินใจในขั้นสุดท้าย

6.2 ชั้นของการสำรวจ (The Exploratory Stage) ระหว่างอายุ 14 - 25 ปี ขั้นนี้จะเริ่มต้นเมื่อบุคคลแต่ละคนเกิดความสำนึกในเรื่องของอาชีพว่าจะต้อง เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตของเขา ในระยะเริ่มแรกของการเพื่อนั้น (Fantasy) เด็กจะแสดง อคติในเรื่องของการเลือกอาชีพอย่างไม่เป็นจริง และการเลือกนั้นจะสัมพันธ์กับชีวิตของเขาเอง โดยทั่วไปบุคคลประเภทนี้มักจะมีความรู้ความเข้าใจในตนเองและโลกของอาชีพไม่ดีพอ เขาต้องการความเข้าใจอย่างมีประสิทธิภาพมากกว่านี้ ก็อนจะเลือกอย่างจริงจังบุคคล ประเภทนี้มักจะแสดงออกว่าเขาสามารถจะทำอะไรก็ได้ แต่จะไม่ค่อยยอมรับความจริง ในระยะแนว ไน้ม (Tentative) ของการสำรวจ บุคคลจะลดตัวเลือกทางด้านอาชีพให้น้อยลง จะเหลือไว้เฉพาะอาชีพที่คิดว่าเป็นไปได้เท่านั้น ซึ่งมีไม่มากนัก เนื่องจากความไม่แน่นอนเกี่ยวกับเรื่องของความสามารถ โอกาสที่จะเข้ารับการศึกษา หรือโอกาสที่จะเข้าทำงาน อาชีพที่คาดว่าจะเป็นไปได้ก็อาจจะเลิกล้มอีกก็ได้ ดังนั้นระยะสุดท้ายของการสำรวจ ก็ยังคงต้องเริ่มต้นเข้าสู่โลกอาชีพอีก

6.3 ขั้นของการวางรากฐาน (The Establishment Stage) ระหว่างอายุ 25 - 45 ปี ระยะเวลานี้เป็นระยะที่บุคคลเข้าไปมีประสบการณ์ในเรื่องของการทำงาน บางครั้งการทำงานนี้อาจจะเป็นการลองผิดลองถูกซึ่งได้รับการตัดสินใจตั้งแต่ขั้นของการสำรวจ แล้วผลของการตัดสินใจนี้จะถูกนำมาพิจารณาว่ามีความถูกต้องหรือไม่ บางระยะของการวางรากฐานนั้นบุคคลก็ยังคงอาจจะอยู่ในข่ายของการทดลอง บุคคลอาจจะยอมรับในเรื่องการทำงานด้วยความรู้สึกที่แท้จริงว่าถ้าเขาไม่เหมาะกับงานนี้เขาจะต้องเปลี่ยนไปทำงานอื่น เมื่อบุคคลได้รับประสบการณ์มากขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ บุคคลจะมีความมั่นใจในเรื่องอัศวินทัศนคติการทำงานในอาชีพ ซึ่งจะทำให้เกิดการยอมรับการงานและมีความพึงพอใจ

6.4 ขั้นของการสร้างความมั่นคง (The Maintenance Stage) ระหว่างอายุ 45-65 ปี บุคคลทุกคนมีความพยายามที่จะดำเนินการประกอบอาชีพของตนเองต่อไป อัศวินทัศนคติและอาชีพจะมีอิทธิพลต่อขบวนการเปลี่ยนแปลงหรือการปรับตัวในเรื่องอาชีพ บุคคลย่อมจะเกี่ยวข้องกับสถานการณ์ที่ตนเองได้รับความพึงพอใจแล้วก็จะทำงานต่อไปอีก หรืออาจจะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงในสิ่งที่ไม่เป็นที่พอใจ เพื่อสร้างความมั่นคงในการทำงานให้ดีขึ้น

6.5 ขั้นของการเสื่อมถอย (The Declining Stage) ระยะเวลานี้เป็นระยะก่อนที่บุคคลจะถึงกำหนดอายุออกจากงาน โดยทั่วไปบุคคลจะพยายามทำงานเพื่อให้เข้ากันได้มีโอกาสทำงานอยู่ต่อไป การงานของบุคคลเหล่านี้ย่อมมีมาตรฐานค่าสุดของการทำงาน ไม่ว่าจะทำอะไรก็ตามก็เพียงเพื่อจะรับตำแหน่งเอาไว้มากกว่าจะสร้างสรรค์ความเจริญองงามต่าง ๆ ระยะเวลานี้จะบ่งบอกว่าบุคคลควรจะทำงานต่อไปอีก หรือควรจะออกจากการทำงาน

7. องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อแบบแผนของอาชีพของบุคคล ก็ระดับของสถานภาพทางบ้านเศรษฐกิจและสังคมของพ่อแม่ ความสามารถทางด้านสติปัญญา ลักษณะของบุคลิกภาพ และ โอกาสที่เขามีอยู่

8. กระบวนการของวุฒิภาวะทางด้านความสามารถและความสนใจ การช่วยให้ทดสอบความเป็นจริง และพัฒนาการอัศวินทัศนคติจะเป็นสิ่งที่ช่วยแนะแนวทางเพื่อให้เกิด

พัฒนาการในชั้นต่าง ๆ ของชีวิตได้

9. สิ่งที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาอาชีพ คือ การพัฒนา และการเสริมสร้างอัตมโนทัศน์ กระบวนการนี้เป็นการประนีประนอมซึ่งทำให้เกิดอัตมโนทัศน์ที่ช่วยให้คนแสดงบทบาทได้หลาย ๆ อย่าง รวมทั้งเป็นการประเมินผลของการแสดงบทบาทว่าบุคคลนั้นเป็นที่ยอมรับของบุคคลที่เหนือกว่าเขาและเพื่อน ๆ

10. กระบวนการประนีประนอมระหว่างองค์ประกอบส่วนตัวและสังคม อัตมโนทัศน์และความเป็นจริง เป็นการแสดงบทบาทอย่างหนึ่ง ไม่ว่าจะบทบาทดังกล่าวจะเป็นไปในลักษณะของการเพ้อฝัน ในสถานการณ์การสัมภาษณ์เพื่อการปรึกษา หรือในกิจกรรมที่เป็นจริงในชีวิต เช่น ในห้องเรียน ชุมชนต่าง ๆ การทำงานนอกเวลา และการนำไปสู่การงานอาชีพ

11. ความพึงพอใจในการทำงาน ขึ้นอยู่กับความแตกต่างระหว่างบุคคล ตำแหน่ง และบทบาทของบุคคล

12. งานคือวิถีทางของชีวิตซึ่งขึ้นอยู่กับขอบเขตของผลที่ได้รับจากความสามารถ ความสนใจ บุคลิกภาพและค่านิยม ซึ่งสามารถกระทำได้ตามบทบาทที่เขาเลือกแล้ว¹

กินสเบิร์ก (Ginzberg) ศึกษาพัฒนาการที่มีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพของบุคคล ตั้งแต่ปีค.ศ.1951 โดยการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างกลุ่มหนึ่ง และตั้งเป็นทฤษฎีขึ้น ระบุถึงการเลือกอาชีพว่า เป็นกระบวนการตั้งแต่เกิดจนตาย ไม่ใช่การตัดสินใจครั้งเดียว แต่เป็นการตัดสินใจที่เป็นลำดับติดต่อกันไป แต่ละขั้นของกระบวนการมีความสัมพันธ์กับพัฒนาการของอายุแต่ละบุคคล ซึ่งกาลเวลาเหล่านี้จะไม่หวนย้อนกลับหลังไปอีก ดังนั้นเมื่อตัดสินใจแล้วจะกลับหลังไม่ได้ การเลือกเป็นกระบวนการที่มุ่งไปสู่กาลข้างหน้า และจบลงด้วยการประนีประนอมระหว่างความสนใจ ความต้องการของตนเองกับความเป็นจริง

¹Donald E. Super, "Theory of Vocational Development," Counseling for Career Development (Book: Houghton Mifflin Company, 1979), pp. 31 - 35.

ในโลก ดังนั้นความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการเลือกอาชีพตามทฤษฎีของกินส์เบิร์กและคณะ¹
(Ginzberg and Associates' Theory) จึงประกอบด้วยหลัก 4 ประการ คือ

1. การเลือกอาชีพเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นโดยใช้เวลานานกว่า 10 ปีขึ้นไป

2. กระบวนการนี้ไม่มีการย้อนกลับ

3. กระบวนการเลือกอาชีพลงเอยด้วยการประสานกันระหว่างความสนใจ ความสามารถ ค่านิยมและ โอกาส

4. กระบวนการเลือกอาชีพ ครอบคลุมระยะต่าง ๆ ที่สำคัญดังต่อไปนี้

4.1 ระยะเวลาเพ้อฝัน (The Fantasy Period) บุคคลที่จะอยู่ในระยะนี้คือวัยเด็กตอนต้นซึ่งเป็นวัยก่อนที่จะมีการพิจารณาการเลือกอาชีพอย่างละเอียดถี่ถ้วน จะเห็นได้ว่า การเลือกอาชีพของเด็กในวัยนี้จึงขาดรากฐานของความเป็นจริงและขาดเหตุผลที่สมควร แต่อย่างไรก็ตามการเลือกในวัยนี้จะเป็นการสะท้อนให้เห็นการเลือกอาชีพตามอุดมคติ ซึ่งได้รับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมของเขาเอง

4.2 ระยะเวลาทดลอง (The Tentative Period) เริ่มเมื่ออายุ 11-17 ปี ระยะนี้เด็กจะเริ่มมีความรู้สึกและการยอมรับว่าเขาสนใจในกิจกรรมบางอย่าง ชอบที่จะทำกิจกรรมบางประเภท หลังจากนั้นเขาอาจจะพบว่าในกิจกรรมที่เขาสนใจและชอบทำนั้นก็มีกิจกรรมบางอย่างที่เขาทำได้ดีกว่ากิจกรรมอื่น ๆ นอกจากจะพิจารณาตัวเองแล้ว บุคคลยังมีกรเปรียบเทียบความสามารถของเขา กับเพื่อน ๆ ด้วย จะเกิดความรู้สึกร่วมกันว่าได้รับประโยชน์จากการร่วมกิจกรรมบางอย่างมากกว่าบุคคลอื่น ในที่สุดเขาจะเริ่มจัดระบบความคิดเกี่ยวกับเรื่องอาชีพ ความสามารถทางอาชีพ และคุณค่าของอาชีพให้มีความเหมาะสมกับตนเอง

¹Eli Ginzberg, The Development of Human Resources (New York: McGraw-Hill Book Company, Inc., 1966), pp. 47 - 57.

4.3 ระยะของความเป็นจริง (The Realistic Period) อายุ 17 ปี-ผู้ใหญ่ มีหลายขั้นตอนด้วยกันคือ

4.3.1 ขั้นการสำรวจ (Exploration Stage) เป็นระยะที่มีความกระตือรือร้นที่จะสร้างความสมบูรณ์ให้กับทางเลือกอาชีพของตน จะประเมินประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับอาชีพในลักษณะที่เป็นจริง

4.3.2 ขั้นการรวมตัวของความคิด (Crystallization Stage) เมื่อเด็กมีประสบการณ์และมีการประเมินผล คาดว่าปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวแล้วจะทำให้บุคคลตกอยู่ในระยะของการก่อเป็นรูปร่างในด้านอาชีพที่ชัดเจน

4.3.3 ขั้นการระบุรายละเอียดเกี่ยวกับลักษณะของอาชีพ (Specification Stage) บุคคลเริ่มมีการให้ความสนใจกับตำแหน่งต่าง ๆ ในอาชีพบางตำแหน่ง เหตุการณ์นี้จะแสดงให้เห็นว่าบุคคลนั้นอยู่ในขั้นของการระบุเรื่องอาชีพ ถ้าปรากฏว่าอาชีพที่เลือกแล้วไม่นำมาซึ่งความพอใจจะไปรับการฝึกเฉพาะงานด้านใดด้านหนึ่ง เป็นการหาความรู้ใหม่เฉพาะอาชีพต่อไป

ทฤษฎีเลือก ทฤษฎีหนึ่งที่มีบทบาทในการเลือกอาชีพคือ ทฤษฎีการเลือกอาชีพของ ฮอลแลนด์ (Holland's Theory of Vocational Choice) ในทฤษฎีการเลือกอาชีพของฮอลแลนด์นั้น เขามีความเชื่อว่า บุคคลจะแสดงบุคลิกภาพของเขาออกมาโดยผ่านการเลือกอาชีพ และเครื่องมือที่เขาใช้ในการสำรวจความสนใจของบุคคลที่แท้จริงก็คือการสำรวจบุคลิกภาพนั่นเอง ยิ่งไปกว่านั้นเขายังเชื่อว่าบุคคลมักจะยึดแบบแผนของอาชีพเก่า ๆ ที่มีความเหมาะสมกับตัวของเขาทางด้านจิตวิทยา และด้านสังคมวิทยา และการฝึกอาชีพที่เป็นแบบแผนเก่านี้มีความเที่ยงตรงอย่างเห็นได้ชัด ฮอลแลนด์กล่าวต่อไปอีกว่าบุคคลต่าง ๆ ที่ทำงานในอาชีพหนึ่งจะมีบุคลิกภาพคล้ายคลึงกัน และคั้งนั้นบุคคลเหล่านี้จะตอบสนองสถานการณ์และปัญหาในวิถีทางที่คล้ายคลึงกัน ฮอลแลนด์จึงอธิบายสิ่งแวดล้อมที่มีสัมพันธ์ภาพกับลักษณะของบุคคลในที่สุดเขาก็กล่าวถึงความพึงพอใจในอาชีพ ความมั่นคงในการประกอบอาชีพ และสัมฤทธิ์ผลในการทำงานขึ้นอยู่กับขอบเขตของบุคลิกภาพของแต่ละคนกับสิ่งแวดล้อมในการทำงานว่าสอดคล้องกันมากน้อยเพียงใด

ฮอลแลนด์ได้กำหนดลักษณะบุคลิกภาพตามความสนใจอาชีพต่าง ๆ 6 ประเภท¹ คือ

1. บุคลิกภาพของผู้ที่มีความสนใจอาชีพประเภทช่างฝีมือและกลางแจ้ง (Realistic) บุคคลกลุ่มนี้ชอบอาชีพประเภทงานช่างฝีมือและกลางแจ้ง ไม่ชอบอาชีพประเภทงานบริการการศึกษาและสังคม มีลักษณะขี้อาย หัวอ่อน เปิดเผย จริงจัง แข็งแรง วัตถุประสงค์ เป็นธรรมชาติ พากเพียร เสมอต้นเสมอปลาย เก็บตัว มั่นคง มัธยัสถ์ ไม่คิดลึก ไม่หมกมุ่น

อาชีพที่บุคคลกลุ่มนี้สนใจ ได้แก่ ช่างไฟฟ้า ช่างประปา ช่างวิद्यุ ช่างทำบล็อก คนขับรถซุกคิน เป็นต้น

2. บุคลิกภาพของผู้ที่มีความสนใจอาชีพประเภทวิทยาศาสตร์ (Investigative) บุคคลกลุ่มนี้ไม่ชอบอาชีพประเภทงานจัดการและค้าขาย มีความเชื่อมั่นในความคิดของตนเอง มีความสามารถด้านการคำนวณและวิทยาศาสตร์ แต่ขาดความสามารถด้านการเป็นผู้นำ มีลักษณะชอบวิเคราะห์ รอบคอบ ใฝ่รู้ รักอิสระ ฉลาด เก็บตัว มีหลักการ อคตหนัก เฉียบขาด มีเหตุผล ใฝ่ตัว เป็นนักวิจารณ์

อาชีพที่บุคคลกลุ่มนี้สนใจ ได้แก่ นักอุษุนิยมวิทยา นักชีววิทยา นักเคมี นักฟิสิกส์ นักเขียนบทความทางวิชาการ เป็นต้น

3. บุคลิกภาพของผู้ที่มีความสนใจอาชีพประเภทงานบริการการศึกษาและสังคม (Social) บุคคลกลุ่มนี้มีความสามารถทางมนุษยสัมพันธ์ แต่ลดความสามารถด้านการช่างและเทคนิค ชอบช่วยเหลือผู้อื่น มีความสามารถด้านการสอน มีอำนาจ ให้ความร่วมมือ มีความเป็นหญิง มีความรับผิดชอบ ชอบเข้าสังคม รู้จักกาลเทศะ ภูมิใจตนเอง

อาชีพที่บุคคลกลุ่มนี้สนใจ ได้แก่ ครู นักจิตวิทยา จิตแพทย์ นักสังคม-สงเคราะห์ เป็นต้น

¹John L. Holland, Making Vocational Choices: A Theory of Careers (New Jersey: Prentice-Hall, Inc., 1973), pp. 13 - 18.

4. บุคลิกภาพของผู้ที่มีความสนใจอาชีพประเภทงานสำนักงานและเสมียน (Conventional) บุคคลกลุ่มนี้มีความสามารถทางด้านงานสารบรรณ การคำนวณ งานธุรกิจ แต่ด้อยความสามารถทางด้านศิลปะ ชอบเลียนแบบ ยุติธรรม วางท่า มีสมรรถภาพไม่ยืดหยุ่น อ่อนนุ่ม เรียบร้อย พากเพียร คล่องแคล่ว เจาะระเบียบ เยือกเย็น ไม่มีจินตนาการ

อาชีพที่บุคคลกลุ่มนี้สนใจ ได้แก่ นักบัญชี ผู้ดูแลสินค้าในสต็อก ผู้ควบคุมเครื่องคอมพิวเตอร์ เสมียนจ่ายเงิน พนักงานจัดค่าให้การศึกษา เป็นต้น

5. บุคลิกภาพของผู้ที่มีความสนใจอาชีพประเภทงานจัดการและค้าขาย (Enterprising) บุคคลกลุ่มนี้มีความสามารถด้านการเป็นผู้นำ กล้าโต้แย้ง นำเชื่องช้า กระปรี้กระเปร่า เปิดเผย ใจร้อน มองโลกในแง่ดี สนุกสนาน เชื่อมั่นในตนเอง เข้าสังคมง่าย ช่างพูด

อาชีพที่บุคคลกลุ่มนี้สนใจ ได้แก่ นักธุรกิจ พ่อค้า แอร์โฮสเตส นายหน้า นักจัดรายการโทรทัศน์ เป็นต้น

6. บุคลิกภาพของผู้ที่มีความสนใจอาชีพประเภทศิลปะ คนตรี และวรรณกรรม (Artistic) บุคคลกลุ่มนี้มีความสามารถด้านศิลปะ ภาษา คนตรี การละคร การเขียน แต่ด้อยความสามารถทางด้านธุรกิจ งานสารบรรณ ไม่มีระเบียบ จุกจิก เจ้าอารมณ์ มีความเป็นหญิง มีอุดมคติ เพ้อฝัน ไม่จริงจัง ใจร้อน รักอิสระ ช่างคิด ไม่ชอบเลียนแบบ มีความคิดริเริ่ม

อาชีพที่บุคคลกลุ่มนี้สนใจ ได้แก่ นักดนตรี นักประพันธ์ นักโฆษณา นักร้อง ผู้ค้าศิลปะ วัตถุ เป็นต้น

การวิจัยที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศ

เจโอเนโร ซี คอลลาโซ (Jeonaro-C. Collazo) ได้ศึกษาโครงการด้านอาชีพของวัยรุ่นชาวเปอร์โตริกัน และพบว่านักเรียนที่อยู่ในแหล่งอุตสาหกรรมในเมืองที่บิดาสามารถประกอบอาชีพชั้นสูงหรือรับราชการมักจะเลือกอาชีพที่ใช้วิชาการสูง ส่วนนักเรียนที่อยู่

ในชนบทที่บิคมารดาประกอบอาชีพทางเกษตรกรรม เช่น ทำนา หรือทำงานหนัก จะเลือกอาชีพที่ใ้หนักษะมาก เช่น อาชีพเสมียน หรือพนักงาน เป็นส่วนมาก¹

* ซินเทีย คริสต์ จอห์น (Cynthia Crist John) สํารวจความสัมพันธ์ระหว่างความพอใจในอาชีพของนักเรียนในระดับเอ กับความพอใจของบิคมารดาในเมืองคิสเบอร์ก (Duisburg) ประเทศเยอรมัน พบว่า ความพอใจในอาชีพของนักเรียนและความพอใจของบิคมารดาต่อบุตรคํานอาชีพมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดและไม่เปลี่ยนแปลง ไม่ว่าระดับความพอใจจะมีเท่าใด นักเรียนและผู้ปกครองของเขาก็มีแนวโน้มที่จะแสดงออกถึงเป้าหมายของความพอใจที่คล้ายคลึงกัน²

✓ เรย์มอนด์ อเลน เวิร์กแมน (Raymond Alan Workman) ศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะ ประสบการณ์ และการรับรู้บางประการของนักศึกษาวิทยาลัยชุมชนในโปรแกรมคํานอาชีพในรัฐโคโลราโด (Colorado) สหรัฐอเมริกา พบว่าทั้งผู้ปกครองและผู้ให้คําปรึกษาแนะแนวมีบทบาทอย่างมีนัยสำคัญในการศึกษาชั้นสูงขึ้น สำหรับตัวแปรคํานเศรษฐกิจสังคมนั้น นักศึกษาที่มีสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำกํามีแนวโน้มที่จะทำงานหนักมากกว่าคนอื่น³

¹Jeonaro C. Collazo, "Occupational Plans of Puertorican Youth," Dissertation Abstracts (October 1967): 1534 - 1535.

²Cynthia Crist John, "Aspirations and Education: A Study of Pupil Occupational Aspirations and Parcutal Aspirations for their Children in Duisburg, Germany," Dissertation Abstracts (February 1975): 4862A.

³Raymond Alan Workman, "A Study of Selected Characteristics, Experiences and Perceptions of Students Enrolled in Occupational Programs in Colorado Public Two Year Community Junior College," Dissertation Abstracts (October 1974): 2021A.

อีฟลีน รูเบน โรเซนทาล (Evelyn Ruben Rosenthal) ศึกษาโครงสร้างของการเลือกอาชีพของผู้หญิง โดยใช้ตัวแปร 3 ชนิด คือ พื้นฐานทางสังคม ระดับความรู้ในอาชีพ และการตัดสินใจในชีวิตครอบครัว พบว่าพื้นฐานทางสังคมเป็นตัวแทนการเลือกอาชีพของผู้หญิงในด้านระดับของสังคมเศรษฐกิจซึ่งเหมือนกับชาย การตัดสินใจในชีวิตครอบครัวของผู้หญิง เช่น เวลาที่จะแต่งงาน การสร้างครอบครัว และการเลือกคู่ ซึ่งเป็นพื้นฐานของสถานะทางอาชีพ และการหารายได้ มีอิทธิพลในการเลือกงานของผู้หญิง ความรู้ในอาชีพ วัลจากการศึกษาและประสบการณ์ เป็นผลต่อการเลือกงานของผู้หญิงด้วย ซึ่งมีผลจากความต้องการทางเศรษฐกิจและการบังคับทางครอบครัว¹

✓ ซาราห์ พอลลีน สเตอร์คิเวอห์น แบล็คเบิร์น (Sarah Pauline Sturdivant Blackburn) พบว่า นักเรียนที่บิดามารดาประกอบอาชีพชั้นสูง จะคาดหวังเกี่ยวกับอาชีพชั้นสูงมากกว่านักเรียนที่บิดามารดาประกอบอาชีพระดับต่ำกว่า²

1978 ~~ปี~~ รูบี้ โจ วิลเลียม โจนส์ (RUBY JO WILLIAMS JONES) ศึกษาความถนัดและความหวังในอาชีพของนักศึกษาวิทยาลัย โดยส่งแบบสอบถามเกี่ยวกับความพอใจในอาชีพและความหวังของผู้ตอบ ซึ่งเกี่ยวข้องกับภูมิหลังของครอบครัว การศึกษาของผู้ปกครอง อาชีพ และรายได้ โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาวิทยาลัยในออร์ท เทกซัส (North Texas) พบว่า ตัวแปรทั้งหมดคือมโนทัศน์ด้านความสามารถ ประเภทของวิทยาลัยที่จะเข้า และระดับ

ศูนย์วิทยทรัพยากร

¹ Evelyn Ruben Rosenthal, "Structural Patterns of Women's Occupational Choice," Dissertation Abstracts (December 1974): 3901A.

² Sarah Pauline Sturdivant Blackburn, "Relationship of Selected to Occupational and Educations and Expectations of Female Higher School Seniors," Dissertation Abstracts (January 1975):9152A.

รายได้ของผู้ปกครอง มีความสัมพันธ์กับความพอใจในอาชีพของนิสิตอย่างมีนัยสำคัญ¹

โรนัลด์ การ์ด ครอว์ฟอร์ด (Ronald Guard Crawford) ศึกษาความสัมพันธ์ของการเลือกอาชีพของผู้ปกครองด้านโปรแกรมการเรียนของโรงเรียน และลักษณะของผู้ปกครองที่จะกระทบกระทั่งเกี่ยวกับการเลือกของนักเรียน โดยส่งแบบสอบถามไปยังมารดาที่บุตรลงทะเบียนเรียนในระดับประถมศึกษา พบว่า

1. แนวโน้มที่จะเลือกการศึกษาแบบ Non-Tradition เพิ่มขึ้นเมื่อระดับรายได้เพิ่มขึ้น

2. ภูมิหลังการศึกษาของผู้ปกครองยิ่งสูง แนวโน้มที่จะเลือกโปรแกรมแบบ Non-Tradition ยิ่งสูงขึ้น

3. ภูมิหลังการศึกษาของผู้ปกครองยิ่งสูง ความพึงพอใจและความคาดหวังของผู้ปกครองที่มีต่อบุตรสูงขึ้น แนวโน้มที่นักเรียนจะมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในโรงเรียนยิ่งมากขึ้น

4. เมื่อระดับรายได้ของครอบครัวเพิ่มขึ้น ความพอใจของผู้ปกครองและความคาดหวังในบุตรของเขาเพิ่มขึ้น²

เอมิ เทนเซอร์ (Amy Tenzer) ศึกษาความสัมพันธ์ของผู้ปกครอง ภูมิหลังกับการเลือกอาชีพของผู้หญิงจากอาชีพที่มีชายปกครองและอาชีพที่หญิงปกครอง พบว่า อิทธิพลของผู้ปกครองในการพัฒนาอาชีพของหญิงอาจมีความสัมพันธ์อย่างมากกับทัวแบบของผู้ปกครอง

¹Ruby Jo Williams Jones, "Occupational Aspirations and Expectations of Undergraduate College Students: A Study of Relative Deprivation Theory and Factors Related to Career Choice," Dissertation Abstracts (March 1978): 5738A.

²Ronald Guard Crawford, "Family Characteristics and Choice of Alternative Educational Programs," Dissertation Abstracts (October 1977): 1770A.

มากกว่าตัวแบบด้านเพศที่หญิงระบุไว้ ยิ่งกว่านั้นมารดาก็มีอิทธิพลอย่างมากด้วย¹

แมรี มอริส แฮเบอร์เกอร์ (Mary Morris Heiberger) ศึกษาความพอใจในอาชีพ และตัวแบบการเลือกในชุมชน โดยสุ่มตัวอย่างนักเรียนมัธยมศึกษาในเมืองเล็กๆ โดยการสัมภาษณ์เพื่ออธิบายถึงการปะทะสัมพันธ์กันระหว่างเขากับผู้ใหญ่ และให้ระบุผู้ใหญ่ซึ่งสำคัญสำหรับตัวเขา โดยรวบรวมข้อมูลในด้านความพอใจและความสัมพันธ์ของตัวเขากับผู้ปกครอง พบว่า ผู้หญิงที่มีความพอใจในอาชีพสูง มีระดับความสัมพันธ์กับผู้ใหญ่สูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะถูกกระตุ้นจากคนซึ่งเขาค้นชม แต่สิ่งเหล่านี้ไม่พบในเด็กชาย²

จอห์น เจ. ปีโตรเฟรา และ โฮเวิร์ด สเปลี (John J. Pietrofera & Howard Splete) ได้รวบรวมผลการวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องของ พลสรุป คือ³

เวอร์ส (Werts) เปรียบเทียบอาชีพของบิดากับการเลือกอาชีพของบุตรกับนักศึกษาวิทยาลัยชาย จำนวน 76,015 คน พบว่า บุตรชายมีแนวโน้มที่จะเลือกอาชีพที่คล้ายคลึงกับบิดาของเขามากกว่าอาชีพอื่น ๆ (หมายถึงอาชีพ 3 ชนิด ซึ่งได้แก่ วิทยาศาสตร์-สังคม วิทยาศาสตร์กายภาพ และ เกษตร) ปรากฏว่า บิดากระตุ้นบุตรของเขาให้มีความสนใจ

¹Amy Tenzer, "Parental Influences on the Occupational Choice of Career Women in Male-Dominated and Traditional Occupations," Dissertation Abstracts (October 1977): 2014A.

²Mary Morris Heiberger, "Adolescents and Adults in a Small Midwestern City: Community Influences on High School Students' Vocational Aspirations and Choice of Role Models," Dissertation Abstracts (February 1978): 4533A.

³John J. Pietrofera & Howard Splete, "Inheritance of Occupational Levels," Career Development: Theory and Research (New York: Grune & Stratton, Inc., 1975), p. 80.

เดียวกันหรือคล้ายคลึงกันทั้งทางตรงและทางอ้อม

เจนสัน และ คิซเนอร์ (Jenson & Kirchner) ศึกษาอิทธิพลทางอาชีพ
ในศูนย์เมือง 6 ศูนย์ พบว่า บุตรชายมีแนวโน้มที่จะประกอบอาชีพตามอาชีพของบิดาของเขา
แต่เมื่ออาชีพของบิดาแตกต่างกับบุตร บุตรมีแนวโน้มที่จะยก รัศมีอาชีพของตนให้สูงขึ้น

ส่วน เบนดิคส์ และเพื่อน (Bendix at al) ก็พบว่า รัศมีอาชีพของบิดา
มีอิทธิพลต่อแบบอาชีพของบุตร

นอกจากนี้ แซมสัน และ สเตฟเฟร (Samson and Streffle) ได้พบ
ว่าอาชีพของบุปการ องค์การ ไร้งาน การบริการ การกสิกรรมและกลุ่มอาชีพชั้นสูง
สัมพันธ์กับจุดมุ่งหมายในการ เลือกรอาชีพของบุตร

1956. ลาร์ มาร์ ที เอ็มพี (Lar Mar T. Empey) ศึกษาชั้นสังคมกับความพอใจใน
อาชีพ พบว่า เด็กชายและเด็กหญิงที่มาจากครอบครัวที่มีรายได้สูงจะมีความปรารถนาใน
ด้านการศึกษาและอาชีพสูงกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ¹

นอกจากนี้ แอน โร (Anne Roe) ได้รวบรวมผลการวิจัยที่น่าสนใจอีกเช่นกัน
คือ²

เนลสัน (Nelson) ศึกษานักศึกษา 3,211 คน ใน 18 สถาบัน เปรียบ
เทียบการเลือกอาชีพของบุตรกับอาชีพของบิดา พบว่า จำนวนคนซึ่งหวังที่จะเลือกอาชีพตาม

¹Lar Mar T. Empey, "Social Class and Occupational Aspiration:
A Comparison of Absolute and Relation Measurement," American Sociolo-
gical Review (December 1956): 703 - 709.

²Anne Roe, "Parent-Child Similarities in Occupation," The
Psychology of Occupation (New York: John Wiley & Sons Inc., 1966),
p. 106.

อาชีพของบิดาของเขา (ตามโอกาส) นั้นได้แก่ อาชีพเกษตรกรรม และอาชีพที่ใช้แรงงาน เป็นส่วนมาก แต่ในอาชีพอื่น ๆ โดยเฉพาะ เกษกร นักหนังสือพิมพ์และครู มีจำนวนคนที่ เลือกว่าที่หวังไว้ เนลสันจึงสรุปว่า มีความสัมพันธ์กันเล็กน้อยแต่เป็นไปได้ในทางบวก และมีนัยสำคัญ

เซนเตอร์ส (Centers) ได้รวบรวมข้อมูลทางอาชีพจากชาย 650 คน กับบิดาของเขา และจัดระดับอาชีพเป็นสากล ได้แก่ ธุรกิจใหญ่ (Large Business) วิชาชีพ (Profession) ธุรกิจเล็ก (Small Business) วิชาชีพชั้นสูง (White Collar) งานที่ใช้ทักษะ (Skilled Manual) งานกึ่งทักษะ (Semi-Skilled) และงานที่ไม่ใช้ทักษะ (Unskilled) อาชีพของแต่ละคนจะบันทึกไว้ว่าค่ากว่าหรือสูงกว่า อาชีพของบิดามารดาของเขา ผลปรากฏในตารางว่า แต่ละชั้นมีความแตกต่างกัน + .35 เขาพบว่ามีการเปลี่ยนแปลงน้อยทั้งด้านจำนวนและขอบเขต และจากจำนวนและขอบเขตที่ มากที่สุดอยู่ในสเกลของอาชีพ ซึ่งสรุปว่า 58-76% ของอาชีพบุตรมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด กับระดับอาชีพบิดา

ตาราง

ระดับอาชีพของบิดา	ระดับอาชีพของบุตรใน ความสัมพันธ์กับ ระดับของบิดา
ธุรกิจใหญ่	-2.13
วิชาชีพ	-2.07
ธุรกิจเล็ก	-1.10
วิชาชีพชั้นสูง	-0.38
งานที่ใช้ทักษะ	+ 1.08
งานกึ่งทักษะ	+ 1.42
งานที่ไม่ใช้ทักษะ	+ 3.77

การวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศไทย

จันทิมา บุญวานิช ศึกษา นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า การตัดสินใจเลือก การเรียนต่อ นั้น นักเรียนส่วนมาก ร้อยละ 61.33 ปรึกษากับบิดามารดา และเกณฑ์ในการ พิจารณาประกอบการตัดสินใจมากที่สุด คือ ความสนใจในวิชาที่เรียนมีจำนวน ร้อยละ 26.67 ส่วนในด้านความต้องการในการทำงานนั้นปรากฏว่า ร้อยละ 68.67 เลือกรับราชการ ร้อยละ 15 ทำงานในบริษัท ร้อยละ 12 อาชีพส่วนตัว ร้อยละ 3 ค่าขาย โดยให้เหตุผล ว่าเจริญรอยตามบิดามารดา และ ร้อยละ 1.33 เลือกอาชีพอื่น¹

อรอร ชื่นศิริ ศึกษาเกี่ยวกับการเลือกสาขาวิชาทางอาชีวศึกษาเพื่อศึกษาต่อของ นักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของนักเรียนในโรงเรียนราษฎร์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา การขาดแคลนทุนทรัพย์ และผู้ปกครองไม่ให้เรียนต่อ มีสาเหตุทำให้นักเรียนเรียนอาชีวศึกษา ทั้งนี้ก็เพราะนักเรียนทราบพื้นฐานของผู้ปกครอง²

✓ ศิริลักษณ์ จินดากุล พบว่า อาชีพของบิดาและผู้ปกครองบางอาชีพเท่านั้นที่มี อิทธิพลต่อการเลือกอาชีพของนักเรียน เช่น อาชีพข้าราชการ ทหาร ตำรวจ ครู และ แพทย์³

¹จันทิมา บุญวานิช, "การสำรวจความสนใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดเพชรบุรีที่มีต่อ โรงเรียนอาชีวศึกษา," (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรบัณฑิต คณะ ครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2509).

²อรอร ชื่นศิริ, "การเลือกสาขาวิชาทางอาชีวศึกษาเพื่อศึกษาต่อของนักเรียน ชายชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของนักเรียนในโรงเรียนราษฎร์ในพระนครศรีอยุธยา พ.ศ. 2507," (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2507).

³ศิริลักษณ์ จินดากุล, "การเปรียบเทียบการเลือกอาชีพและความมุ่งหวังของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในพระนครศรีอยุธยากับต่างจังหวัด," (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต แผนกวิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2510).

สมพงษ์ มั่นระวัง สํารวจแนวโน้มนการเลือกเรียนต่อสายสามัญและสายอาชีพ
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดสุโขทัย พบว่า ผู้ปกครองมีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพ
ของนักเรียนมากกว่าครู นักเรียนที่มีผู้ปกครองทำไร ทำนา ทำสวน จะเลือกสายอาชีพ
มากกว่านักเรียนที่มีผู้ปกครองมีอาชีพค้าขาย ครู และข้าราชการ นักเรียนมีความต้องการ
ที่จะเรียนต่อสายอาชีพมากกว่าสายสามัญพอ ๆ กับผู้ปกครองมีความต้องการให้นักเรียนเรียน
ต่อสายอาชีพมากกว่าสายสามัญถึงร้อยละ 94.95¹

สุภาภรณ์ เขี่ยมจินดา ศึกษาเหตุผลในการเลือกและไม่เลือกเรียนครูของ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และปีที่ 5 ในภาคกลาง (เว้นพระนคร-ธนบุรี) พบว่า
การศึกษาของบิดามารดาไม่มีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพของนักเรียน²

เป็ร็อง จันดา ศึกษาการเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มี
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนต่างกัน ในโรงเรียนมัธยมแบบประสมภาคเหนือ พบว่า
อาชีพผู้ปกครองทำให้นักเรียนให้เหตุผลหรือแรงจูงใจในการเลือกอาชีพเพราะความจำเป็น
ที่ไม่สามารถศึกษาต่อแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01³

¹ สมพงษ์ มั่นระวัง, "การศึกษาแนวโน้มนของการเลือกต่อสายสามัญและสาย
อาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดสุโขทัย ปีการศึกษา 2512," (วิทยานิพนธ์
ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2513).

² สุภาภรณ์ เขี่ยมจินดา, "เหตุผลในการเลือกและไม่เลือกเรียนครูของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และปีที่ 5 ในภาคกลาง (เว้นพระนคร-ธนบุรี)," (วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2513).

³ เป็ร็อง จันดา, "การเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียนต่างกัน ในโรงเรียนมัธยมแบบประสมภาคเหนือ," (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2519).

พิมพ์ พร้อมถก. ตรวจสอบความตรงตามทฤษฎีของแบบสำรวจความพอใจใน
 อาชีพของ ฮอลแลนด์กับนักเรียนไทย พบว่า นักเรียนมีความสนใจแตกต่างกันตามตัวแปรเพศ
 บุคลิกภาพ ระดับเทวอนันต์ญา ระดับการศึกษาของบิดามารดาหรือผู้ปกครอง และประเภท
 ของโรงเรียน แต่ไม่แตกต่างกันตามตัวแปรสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม และอาชีพของ
 บิดามารดาหรือผู้ปกครอง¹

ศูนย์วิทยพัชกร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

---

¹พิมพ์ พร้อมถก, "การตรวจสอบความตรงตามทฤษฎีของแบบสำรวจความพอใจ
 ในอาชีพของ ฮอลแลนด์กับนักเรียนไทย," (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต แผนกวิชาจิตวิทยา
 บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522).